

9315

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK
UPPSALA

—
Landsmålsarkivet
—

Hälsingland
Loos sn

21/3 1936

Nordin - Grip, J., 1935

Anteckningar med ledning av Jägell.

1782 Matordning och bordsseder.

Uppgift om sagesmän

1 + 9 bl. 4°
1 " "

9315

Några anteckningar

om

Matordning och Bords seder.

Hälsingland, Loos' socken,

Sommaren 1935.

J. Nordin-Grip.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. LOOS

Frgl. M 82

Meddelare i Loos.

Gertru Eriksson, f. 1858. Fågelsjö.

Anders Halvarsson, f. 1880, Fågelsjö.

Jon Olov Jonsson, f. 1869, Gruvbyn.

Augusta Norberg, f. 1872, Romberg.

Romberg är Hälsinglands högst belägna boplats (omkring eller över 500 m.)

Lovisa Persson, f. 1862, Gruvbyn.

Kristina Persson, f. 1865. Fågelsjö.

Mårten Persson, f. 1861.

Gundla Westling, f. 1876, Fågelsjö.

Anna Åsberg, f. 1867. Kyrkbyn.

Loos i sept. 1935.

J. Nordin-Grip.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. LOOS

Fgl. M 82

Slätter.

Gick ut kl. 4.

^{1.}
Frukost eller ^{a/2.} morgmål kl. 8.

³
Midagsmål ,kl. 12--1.

⁴
Aftaval kl.4.

⁵
Kvällsmål kl.8.

Medd.: Gertru Eriksson , 77 år, Fågelsjö.

- 1. frükost
- 2. morgamål
- 3. midasmål
- 4. aftaval
- 5. kvällsmål.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935
 HLS. LOOS
 Fgl. M 82

Matordning.

Slätter.

I.

Gick ut kl. 3 --4. Fick en smörgås först.

Frukost kl. 6. kallas för mörrmål förr. frukost-mörrmål

Middag kl. 12, 30.

Aftval kl. 4^u-5.

åftval

Kvällsmål. kl. 8.

kvällsmål

Medd. Mor Åsberg , 68 år Loos.

I Romberg ätes ännu aftval → en smörgås , litet uppstekt , pölsa , pytt i panna.

II.

Ingen mat , innan man gick ut till slättern.

Frukost kl. 7.

Middag kl. 12. "Ute i socknarna säger dom mörrmål , i Färila. "

Aftaval kl. 4--5 .

" Det vill häng med än det . "

Kvällsmål kl. 8 . Gröt och mjölk . Smörgås till , om man inte äter aftaval.

Medd. : Augusta Norberg , f. 1872.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. LOOS

Frgl. M 82

Matordning.

I. (slätter.)

Gick ut kl. 3-- 4. Fick en smörgås först.

Frukost kl.6. "kallas för mörrmål förr".

Middag kl.12--12,30.

Aftval " 4-5.

Kvällsmål kl. 8.

Medd.: Mor Åsberg, 68 år, Kyrkbyn.

II.

Ingen mat innan man gick ut till slättern.

Frukost kl. 7.

Middag kl. 12 "Ute i socknarna säger dom mörrmål, i Färila."

Aftval kl.4--5."Det vill häng i än det ."

Aftonvard ätes ännu i Romberg.

Kvällsmål, kl.8(Gröt o. mjölk .)

Medd.: Augusta N_orberg, f. 1872, Romberg,

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935
HLS. LOOS
Frgl. M 82

Frukost¹

En stekt strömming inlindad i en bit av en tunnbrödkaka.

Mörgamål²

Surfisk o. poteter, mjölk, äten ur ett gemensamt fat.

Middagsmål³

Torr fisk o. poteter, soppor förekommo sällan, man fick nöja sig med blott en rätt.

Aftaval⁴

Torrmat, torkat kött, pölsa, bröd, smör, ost,

Kvällsmål⁵

Gröt o. mjölk.

Medd.: Gertru Eriksson, Fågelsjö, 77 år.

1. frukost - frukost mat. 2. mörgamål.
3. midasmål. 4. aftaval. 5. kvällsmål.

/ Märk, här en annan måltidsordning (frukost - mörgamål skilda) än i den matordning, som lämnats av meddelaren.)

Mat på utslogar .

Motti kokade man mycket när man var ute i skogen , eller på utslogar .

Dom kokade motti i slåttskjulet , gjorde en nying framför koja och lagade mat på elden , utom den man hade med sig . Vanligt i slogen och även annars var Huvudmål

Surfisk o. potetar .

Vassgröt och tjockmjölk . eller motti och tjockmjölk , dvs.

man åt motti först och tjockmjölk efter.

Medd. : Anders Halvarsson , f. 1880.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. LOOS

Frgl. M 82

Man hade ett långt bord med bänkar bakom , det var matbordet . Husbond' satt mitt på bänken vid långsidan av bordet , sen var det säten utåt golvet.

Kvinnfolken åt fär sig själva , sedan karlarna hade ätit , "nätt nog att barnen fick äta med vid bordet ."

Gubben läste bordsbön eller sa' åt någon att läsa. Jag minns bar bara :

I Jesu namn till bords vi gå etc.

ULMA 9315 I. Nordin-Grip. 1935
HLS. LOOS
Frgl. M 82

Med sovel^{1.} menar det som äts till poteter²

och bröd: alltså kött⁴, flott⁵, korv etc. men även ost⁶, mesost o. d.⁸

Att ha två sorters sovel ansågs för slösaktigt och ej rätt. Att äta av blott en sorts mat eller att äta sovel utan bröd kallas att m⁹öla. Det kunde man någon gång göra med det man tyckte särskilt om.

- 1 s³ögel
- 2 pot²ät-or
- 3 br⁴ö
- 4 fj⁵ät
- 5 fl⁶öt
- 6 k⁷ero
- 7 ost
- 8 m⁸esät
- 9 m⁹öla - , n. ob.

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935
 HLS. LOOS
 Förel. M 82

Måltidsseder.Hälsingland
Loos sn.

Karlarna skulle äta först , inga av gårdens kvinnfolk åt med dem , blott lejfolk. Man lade fram en brödbit åt var och en som skulle äta vid bordet , på denna brödbit lade man köttet eller fisken . När man åt , tog man sovlet med ena handen och brödet med den andra . (Detta bruk längre tillbaka och vid mindre mål.)

För gårdsfolket dukade man inte ibland eller när det var en mindre familj . (Då man inte hade lejfolk) Man åt då vid spisen och åt direkt ur grytan , som sattes ner på golvet , medan man satt på låga säten . Man kunde även lägga smöröga i grytan . Den sattes även på stabben ibland (dvs. huggstabben).

Medd. : Gertru Eriksson , Fågelsjö , 77år.

Landsm. Upps. 9315
I. Nordin-Grip. 1935
LOOS, HÄLS.

*1 dvs. dagavlönat hjälpfolk i möbats till städlat
hjämsfolk.*

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. LOOS

Frgl. M 82

Anm. Över huvud tycks man mycket länge -- än i dag -- bevarat seden att äta med fingrarna. De flsta äta motti , nävgröten med fingrarna, all doppmat , varav man har flera slag än ingrännsocknarna på Hälsingsidan, äts naturligtvis med fingrarna. Man doppade brödet eller vanligast potatisen i doppet med handen och förde till munnen. Det var alltså blott den flytande födan födan, som man behövde hjälpmedel till.

När man började dricka kaffe, hackade man inte sockret till detta , utan man lade opp en mindre toppsockersbit " bredvid kaffedoningen" och var och en tog denna bit i handen och bet av en bit till sin kaffekopp. De gamle, som inte kunde bita, slog av en bit med baken av kniven. (höll sockret i handen och hackade till.)

(Medd.: Gertru Eriksson , Fågelsjö , 77 år .)

ULMA 9315. I. Nordin-Grip. 1935
 HLS. LOOS
 Frgl. M 82

Landsm. Upps. 9315
 I. Nordin-Grip. 1935
 LOOS, HÄLS.